

Dünyadaki basım tarihi bilinen ilk basılı kitap
Elmas Keski Sutra

**“Elmas Keski Sutra”
dünyadaki basım tarihi
bilinen en eski basılı kitap
olmasıyla matbuat tarihi
bakımından büyük bir önem
taşıyor. Çin'in
kuzeybatısındaki girişi
kapatılmış bir mağarada
saklı kalan “Elmas Keski
Sutra”nın bu nüshası 868
yılında, yani Gutenberg
İncili'nden yaklaşık 600 yıl
kadar önce basıldı.**

Kitap nasıl yapıldı?

Kitap yedi parçadan oluşuyor. Herbiri tek bir tahta bloktan basılarak hazırlanmış. Sonra bu parçalar 5 metre uzunluğunda bir rulo oluşturacak şekilde birbirine yapıştırılmış.

Önce metin ince bir kağıda boyayla yazılmış ve sonra bu yazı ters çevrilerek tahta blok üzerine yapıştırılmış. Sonra tahta blok oyucusu tahtanın üzerine ters olarak çıkan yazıları oyarak bloğu hazırlamış. Bundan sonra bloklar kağıt üzerine basılmış. Oyulmuş bloklardan günde 1000 sayfa kadar basılabildiği sanılıyor.

Kitabın hangi tarihte basıldığı nereden biliniyor?

Rulonun sonuna basılmış bir bölümde kitabın hangi tarihte basıldığı belirtiliyor. Bu bölümde şöyle deniyor: "Wang Jie tarafından anne ve babası adına umumi olarak dağıtılmak üzere saygıyla yapıldı."

Ve bu notun hemen ardında Çin takvimine göre bir tarih düşülmüş ve bu 11 Mayıs 868 tarihine denk düşüyor. Wang Jie kitabı basan değil, basılmasını sağlayan kişi.

İlk basılı kitap örneği olmasa bile, bu üzerinde basım tarihi bulunan en eski kitap. Bu kitabın hazırlandığı tarihte, blok-baskı Uzak Doğu'da bir yüzyıldan fazla bir

zamandır uygulanıyordu.

Bu kitabın başındaki resim baskı bloklarını oyan kişinin çok deneyimli ve usta biri olduğunu gösteriyor.

Elmas Keski Sutra nasıl bulundu?

Basılı rulo Dunhuang yakınlarındaki bir mağaraya gizlenmiş 40 bin kadar metinden biriydi. Bu gizli kütüphane yaklaşık M.S. 1000 yılında mağaranın girişi kapatılarak saklanmıştı. Bu sıralarda Çin'in bu çöldeki ileri karakolu Hsi-Hsia krallığının kuzeye yayılma arzusuyla tehdit altında bulunuyordu. Mağara "Bin Buda Mağarası" olarak bilinen kutsal yerin bir parçasıydı. Sarp bir kaya duvarına 4. yüzyıldan başlayarak 492 mağara oyulmuş ve bunlar dinsel oymalar ve resimlerle süslenmişti.

1900 yılında bir Budist Rahip gizli mağaranın girişini keşfetti. İçeride kağıt ve ipek rulolar kuru çöl havasında kusursuz bir şekilde korunmuş olarak duruyordu.

1907'de İngiliz hükümeti için çalışan Macaristan doğumlu bir arkeolog olan Sir Aurel Stein Çin'e ikinci gezisi sırasında kütüphaneyi eline geçirdi. Bu elyazmaları hazinesine çok cüzi bir ücret ödedi.

Bu şekilde, diğer metinlerin arasında bulunan "Elmas Keski Sutra" British Library'ye getirildi. ■

Elmas Keski Sutra, Prajnaparamita, yani Bilgeliğin Kusursuzlaşması sutraları içerisindeki metinlerden biridir. Prajnaparamita, Mahayana Budizmin özünü temsil eden ve özellikle de bütün görüngünün yanılsatıcı doğasının ayırdına varılmasıyla ilgili sutralar ve yorumlardan oluşur. Bütün görüngünün gerçek doğasının ayırdına varan bu bilgelik bir elmas bıçak gibidir; yanlış kavrayışlarımızı yontar ve bilinci özgürleştirir.

Sutra nedir?

Hindistan'ın antik ve kutsal dili Sanskritçe bir kelime olan "sutra" dinsel öğreti veya vaaz anlamına geliyor ve daha çok Buda'nın öğretilerini betimlemek için kullanılıyor. Buda'nın bu vaazları izleyicileri tarafından hafızalara kaydedilerek nesilden nesile aktarıldı.

Bu "Elmas Keski Sutra"nın başındaki resim Buda'nın Subhuti adındaki ihtiyar müridine verdiği vaazı resmediyor.

"Elmas Keski Sutra" adını nereden alıyor?

Bu sorunun cevabı sutranın kendisinde bulunuyor. Vaazın sonuna doğru Subhuti Buda'ya sutranın ne olarak bilinmesi gerektiğini soruyor. Buda söylediği sözler gerçek ve sonsuz olanı ortaya çıkarmak için dünyevî yanılsamayı bir elmas keski gibi

kestiği için bunu "Aşkın Bilgeliğin Elması" olarak adlandırıyor.

Bu sutrada ister somut ister soyut olsun şeylere verilen isimlerin sadece zihinsel bir kurgu oldukları ve şeylerin ardında yatan gerçek, zaman-dışı hakikati örttükleri anlatılmaktadır.

Sutranın özgün Sanskritçe adı 'Vajracchedika-prajnaparamita-sutra'. M.S. 400 yılı civarında bu sutra Kumarajiva adlı bir Hintli rahip tarafından 'Jin gang ban ruo lu mi jing' adıyla Çince'ye çevrildi.

Elmas Keski Sutra'yı Sanskritçe'den Çince'ye çeviren diğer bir önemli isim de Şuan Zang'dır.

Buda kimdir?

Budizmin kurucusu olan Siddhartha Guatama İ.Ö. 566 yılında bir Hint prensinin

oğlu olarak dünyaya geldi. Doğumunda bir kahin onun ya güçlü bir kral ya da büyük bir ruhanî önder olacağı kehanetinde bulundu. Bu kehaneti dikkate alan babası onu hep sarayda tutarak ve onu lüks bir yaşamla, ipek giysiler, değerli mücevherler ve güzel kadınlarla çevreleyerek dünyanın katı gerçeklerini görmekten onu korudu. Bir gün, 29 yaşındayken, Siddhartha merakına yenik düştü. Kılık değiştirerek saraydan gizlice dışarı çıktı. Duvarların dışında gördüğü dört şey, eli ayağı tutmayan bir ihtiyar, hasta bir adam, bir ölü ve bir rahip onu büyük bir kedere sürükledi.

Böylesi bir sefaleti görünce, saraydaki yaşamını terketti ve insanların duyduğu acıyı sona erdirmenin bir yolunu bulmak üzere kendini dünyadan eline eteğini çekmiş bir hayata adanmış. Sonunda bu zahidlik yolunu ılımlılaştırarak "Orta Yol"u buldu.

Anlatıldığına göre Siddhartha Guatama bir "bodhi" ağacının altında otururken, derin bir meditasyon sırasında içsel aydınlanmaya erişti. Bu aydınlanmadan sonra artık adı Buda, yani "Aydınlanmış Kişi" olarak anılır oldu.

Buda yaklaşık 50 yıl boyunca müridlerine birçok vaazlar verdi. Bu vaazların okunması Budist dinî ritüellerin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Budizm Öğretisi

Temel amacı kişinin mutluluğa ulaşması ve bunun tek yolu da Nirvana'ya ulaşmak olan Budizm bir din mi yoksa yalnızca bir ahlak ve felsefe sistemi mi? Bu iki görüş tartışılardursun, bir başka görüşe göre de başlangıçta bir ahlak sistemi olarak ortaya çıkan Budizm zaman içerisinde bir din biçimine bürünmüş bulunuyor.

Budizm öğretisi hayatın doğumdan ölüme dek acılarla dolu olduğunu ve insanın ancak arzularını dizginlediği ölçüde acılardan kurtulabileceğini söyler. İnsanın gerçek kurtuluşu dünyadaki acıların kaynağını oluşturan arzuların terkedilmesiyle mümkündür.

Ninayana Budizm

Budizm, başlıca iki mezhebe ayrılmıştır: Hinayana Budizmi ve Mahayana Budizmi. "Küçük Kağrı" anlamına gelen Hinayana kolu, kişinin kendisini kurtarmasını hedef aldığı için bu şekilde adlandırılmıştır. Seylan ve Güney Asya'da yayılmış olan bu kol Burma, Tayland, Laos, Kamboçya ve Seylan'da çoğunluktadır.

Mahayana Budizm

"Büyük Kağrı" anlamına gelen Mahayana kolu, toplumu bir bütün olarak ele alarak herkesin kurtuluşu ermesini amaçladığı için

bu şekilde adlandırılmıştır. Onlara göre Budizm, herkese cevap vermeli, herkesin ihtiyaçlarını gidermeli, öğretiler basitleştirilerek, halkın anlayacağı bir düzeye getirilmelidir.

Mahayana Budizme göre Nirvana'ya ulaşan herkes Buda unvanını alır ve ihtiraslarının esiri olarak dünya zevklerinin arkasında koşmaz. Mahayana Budizmi hata yapma endişesiyle bir eyleme girişmekten sakınmaya ve yapılan hatalardan dolayı pişmanlık duymaya karşıdır. Mahayana'ya bağlı kişinin içsel kurtuluşa ulaşabilmesi için cömert olması, kusursuz bir bilgeliğe sahip olması, Budizm'in ahlâk kurallarına sadakat göstermesi, meditasyon yapması, karşılaştığı olumsuzluklara sabır göstermesi ve hiç usanmadan sürekli bir çaba içinde olması gerekir.

Budizm Çin'de nasıl yayıldı?

Budizm'in kuzey Hindistan ve Çin arasındaki İpek Yolu olarak bilinen ticaret güzergahları ağı buyunca yayıldığı düşünülüyor. Çin'deki ilk Budistler muhtemelen Orta Asya'dan gelen yabancılardı. Ve kutsal metinlerin Sanskritçe'den Çince'ye çeviri kuralları birinci yüzyıla gelindiğinde ortaya konulmuş bulunuyordu. Budist olan Çinlilerin çoğu, daha önceden Theravada Budizminden ayrılan Mahayana geleneğini izledi. ■

"Düş" anlamına gelen bu Çince harf Zen yazılarında popülerdi. Çünkü Elmas Keski Sutra'nın sonunda şöyle deniyordu:

Bu fani dünyayı şöyle düşün:

**Şafak sökerkenki bir yıldız
Irmaktaki bir köpük
Bir yaz bulutundaki bir şimşek çakımı
Titreşen bir lamba
Bir hayal
Bir düş...**